

Jerzy Mikołaj Hylzen

[pisarz](#)

[biskup smoleński](#), [tłumacz](#), [fundator](#), [wydawca](#)

Ur. 6.12.1692, Dagda

Zm. 24.4.1775, Warszawa

Dane rodziców

Jerzy Konstanty Hylzen (1673-1737)

Anna Regina Schemelphenning von der Opje

Wychowanie i wykształcenie

[Kształcony](#) w ojcowskiej [Dagdzie](#), edukację kontynuował w [Akademii Wileńskiej](#). Po studiach i nauce w seminarium został proboszczem przy katedrze inflanckiej w [Dyneburgu](#).

Etapy kariery dot. edukacji

Można go zaliczyć do grona osiemnastowiecznych erudytów. Przez całe życie "tłumaczył dzieła ascetycznej i pastoralnej treści; wydawał listy pasterskie w celu podniesienia ducha bogobojności i nauki pastorskie oraz prawidła kaznodziejstwa". Po objęciu diecezji smoleńskiej ogłosił w 1746 roku "List pasterski do wszystkiego duchowieństwa diecezji smoleńskiej", natomiast w kilka lat później "Głos pasterski... biskupa smoleńskiego... do owieczek swoich miary, a tymże owieczkom... do czytania na potomną afektu swego pamiętkę". Obok pozwalających utrzymać kontakt z wiernymi listów był autorem kilku prac o charakterze religijnym napisanych przeważnie po łacinie: "De obligationibus et mente Ecclesiae" czy "Pia ad Sanctissimam Trinitatem suspiria".

Zajmował się nie tylko pisaniem, ale także tłumaczeniem i edycjami dzieł religijnych. W 1741 roku przełożył i wydał w Wilnie "Wojnę duchowną" ("Il combattimento spirituale") Lorenzo Scupoliego, natomiast w pięć lat później przełożył z francuskiego "Opisanie historyczne obyczajów pierwszych chrześcijan i kościelnej karności" Claude'a Fleurego, dedykując je królewiczowi polskiemu Fryderykowi Chrystianowi. Szczególnie tłumaczenie dzieła Scupoliego zostało przyjęte z uznaniem. Z działalności wydawniczej warto wspomnieć o przypisywanych Józefowi Andrzejowi Załuskemu "Rozmów dwóch kawalerów katolika z dysydentem" czy przedruku edycji z 1640 roku "Nauki krótkiej o lichwie i o wyderkach, czynszach, spolnych zarobkach, najmach, arendach i samokupstwie..." Marcina Śmigleckiego.

Przez wiele lat współpracował z braćmi Załuskimi nie tylko na gruncie politycznym. Należał do kręgu bliskich czytelników prowadzonej przez nich [biblioteki](#) oraz do [Towarzystwa Czytelniczego](#). W ramach niego rozpowszechniał książki (w tym dzieła własne) i czasopisma. Prosił Załuskich o zamówienie odpowiednich prac związanych z historią i nauką Kościoła katolickiego, które zbierał od wielu lat. Interesowały go oprócz dzieł religijnych prace historyczno-geograficzne potrzebne do „materii lukubracji”. Natomiast dla potrzeb [Biblioteki Załuskich](#) rozglądał się za pracami pisanymi w języku estońskim czy łotewskim.

W 1751 roku ufundował dla nadgranicznych parafii swojej diecezji fundację misyjną - "missio [Smolenscenis](#)". Kiedy w 1755 roku Platerowie utworzyli fundację pod nową świątynią oraz seminarium duchowne [księżę misjonarzy](#) w [Kraślawiu](#), Hylzen zapisał na rzecz utrzymania dwóch kleryków i profesora 2 tys. talarów oraz majątek Płoskie. Ci oprócz pracy misyjnej w dobrach Platerów mieli wspomagać jego diecezję smoleńską.

Fakty z życia osobistego

W roku 1763 przeszedł na „emeryturę”. W dniu 17 lipca uroczyście przekazał pastorał koadiutorowi Gabrielowi Wodzińskiemu. Ostatnie lata spędził w [Warszawie](#) na dewocji. Po uroczystościach pogrzebowych jego ciało przeniesiono na Połoczną, gdzie też spoczął w kościele [oświejskim](#). Jeszcze przed śmiercią zdążył cały swój ruchomy majątek przekazać wdowie po [bracie, Konstancji z Platerów](#).

Żył w [XVII-XVIII wieku](#).

Bibliografia

Podmiotowa

1. Biblioteka Zakładu Narodowego im. Ossolińskich, Wrocław, 2694/II.
2. Lwowska Nacjonalna Naukowa Biblioteka Ukrainy imeni Wasyla Stefanyka, Lwów, F103: nr 5129, nr 2231, nr 2300, 5361.
3. Biblioteka Książąt Czartoryskich, Kraków, 706.
4. Biblioteka Narodowa, Warszawa, III/3244, III/3250, III/3261, III/3263.
5. *Kolęda Warszawska*, 1763.
6. Józef Andrzej Załuski, *Józefa Jędrzeja Załuskiego biskupa kijowskiego i czarniechowskiego Biblioteka historyków, prawników, polityków i innych autorów polskich lub o Polsce piszących*, wyd. J. Muczkowski, Kraków, 1832.
7. Jędrzej Kitowicz, *Opis obyczajów za panowania Augusta III*, Wrocław, 1951.
8. Wojciech Wincenty Kanty Bagiński, *Rękopism X. Bagińskiego dominikanina prowincji litewskiej (1747–1784 r.)*, wyd. E. Tyszkiewicz, Wilno, 1854.
9. *Diariusz sejmu z r. 1748*, wyd. W. Konopczyński, Warszawa, 1911.

Przedmiotowa

1. G. Manteuffel, *„Inflanty Polskie” oraz „Listy znad Bałtyku”*, oprac. K. Zajas, Kraków, 2009.
2. J. Bieliński, *Uniwersytet Wileński (1579–1831)*, t. 3, Kraków, 1899–1900.
3. *Kościół Zamkowy czyli Katedra wileńska w jej dziejowym, liturgicznym, architektonicznym i ekonomicznym rozwoju*, cz. 1–3, oprac. J. Kurczewski, Wilno, 1908–1916.
4. *Duchowieństwo i świątynie na Ziemi Wileńskiej od XV w. do 1945 roku*, oprac. M. Jackiewicz, Bydgoszcz, 2009.
5. G. Manteuffel, *O starodawnej szlachcie krzyżacko-rycerskiej na kresach inflanckich*, „Miesięcznik Heraldyczny”, 6–7, 1910.
6. J. Kozłowski, *Szkice o dziejach biblioteki Załuskich*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź, 1986.
7. S. Roszak, *Koniec świata sarmackich erudytych*, Toruń, 2012.
8. T. Żychliński, *Złota księga szlachty polskiej*, r. 29, Poznań, 1906.
9. *Rodzina. Herbarz szlachty polskiej*, t. 5, oprac. S. Uruski, Warszawa, 1908.
10. *Bibliografia literatury polskiej – „Nowy Korbut”*, t. 4, Warszawa, 1966.
11. E. Rostworowski, *Hylzen Jerzy Mikołaj*, Polski Słownik Biograficzny, t. 10, Wrocław-Warszawa-Kraków, 1962.
12. J. Bartoszewicz, *Hylzen (Jerzy Mikołaj)*, Encyklopedia powszechna, t. 12, Warszawa, 1863.
13. G. Manteuffel, *Hylzen*, Wielka encyklopedia powszechna ilustrowana, t. 29–30, Warszawa, 1902.

